

'Dat slag dat vraagt en vecht om Hem' - Over de 'wapenrusting van God'

Het afgelopen jaar had ik het voorrecht met mijn echtgenote de oude Italiaanse stad Ravenna te bezoeken, dicht bij Adriatische zee, een stuk ten zuiden van Venetië. Ravenna was een tijd lang keizerstad van het late west-romeinse rijk en van het west-gothische rijk. De stad en omgeving herbergen een aantal oude kerken en kapellen met prachtige, goed bewaarde christelijke mozaïeken uit de 5e en 6e eeuw. Tot mijn verbazing trof ik in een van die kapellen een mozaïek aan met een afbeelding van Christus als romeinse soldaat. Hij heeft wel een opmerkelijk wapen: het kruis als een lans over zijn schouder. In plaats van een schild heeft hij in zijn linkerhand een boek waarop staat 'Ik ben de weg, de waarheid en het leven'. Met zijn voeten staat hij op de koppen van een leeuw en van een slang, symbolen van kwade machten, zo weggelopen uit Psalm 91, vers 13.

Ik moet bekennen: ik was wel wat verbaasd bij het zien van deze manshoge toch wat militant uitziende Christus boven de deur van de kapel. Bewaakte hij het kwetsbare geheim daarbinnen in die heilige ruimte? Maar je ziet hem pas als je weer naar buiten gaat. Gaat Hij dan met je mee naar buiten om jou, met het geheim in je hart, te beschermen wanneer je weer de boze wereld in gaat, of roept Hij je op om als een strijdbare christen die wereld in te gaan? - Wat betekent die strijd-symboliek in de eerste eeuwen na de bekering van keizer Constantijn? De tijd van de martelaren uit het voorchristelijke romeinse rijk was wel voorbij. Maar er was misschien nog van alles te strijden tegen vijanden van het christelijk geloof in het laat-romeinse rijk in het westen, en in het west-gothische rijk. En de herinnering aan de martelaren leefde wel voort.

Maar door het mozaïek van Christus als Strijder werd ik er aan herinnerd dat de strijd-symboliek veel vaker dan ik beseftte wordt gebruikt in het Nieuwe Testament. Jezus kondigde in zijn Blijde Boodschap van het aanbrekende Koninkrijk van God, wel een Koninkrijk van Gerechtigheid en Vrede aan, maar in het Evangelie klinkt ondanks allerlei vredeswensen ook zijn waarschuwing: 'Denk niet dat ik vrede ben komen brengen. Ik ben niet vrede komen brengen maar het zwaard' (Mt.10:34), of 'verdeeldheid' (Lc.12:51). Meestal wordt dit zo uitgelegd, dat de boodschap en praktijk van heel-makende Vrede en Gerechtigheid ook op weerstanden zou stuiten. Jezus' leven en sterven zijn daar een duidelijke illustratie van. - Maar bijvoorbeeld Paulus gaat verder in het hanteren van de strijd-symboliek: Jezus heeft gestreden met de machten van dood en zonde, en de overwinning behaald. Zijn opstanding ten leven is het teken daarvan. Ook weer strijden en overwinnings-taal. In Christus heeft God de machten overwonnen, zegt de Kolossenzenbrief (2:15). Dat woord heeft mij van jongs af aan gerustgesteld als ik verhalen hoorde over boze machten. - Maar toch: volgens het Boek van de Openbaring wacht ons, christenen, nog een hele strijd voordat die overwinning compleet zal zijn en het Koninkrijk van God zijn voltooiing zal bereiken. En uit die sfeer van de tussentijd waarin Jezus de macht van zonde en dood al heeft overwonnen, maar wij met zijn hulp nog een stuk strijd moeten doorstaan, stamt ook het beeld van de 'wapenrusting van God' uit het 6e hoofdstuk van de Efeziërsbrief.

Het beeld van de 'wapenrusting van God' doet mij wat ouderwets aan. Het ruikt naar een sfeer van strijdbaar geloven waarin oudere mensen onder ons, of wellicht ook onze ouders, soms werden opgevoed. Een sfeer van weerbare zekerheden, van apologetiek en geloofsverdediging. Wij zouden nu, denk ik, het gevoel hebben dat de kwetsbaarheid van geloven daarin wat werd overschreeuwd. In onze dagen denken wij eerder in termen van een kwetsbaar, en 'zwak' geloof. Er is een bekend boekje van een postmoderne filosoof Gianni Vattimo. Dat heeft als veelzeggende titel: 'Ik geloof dat ik geloof'. (Niet: 'Ik weet, dat ik geloof!') Dit sluit voor mij aan bij een evangelietekst (Marcus 9:23), die ik al veel vroeger hoorde: 'Ik geloof, Heer, kom mijn ongeloof te hulp.' Het licht van het geloof is, zoals wij zojuist gezongen hebben, nog een 'voortijdig licht waarin wij staan'. Of je kunt ook, met een ander woord van Huub Oosterhuis zeggen: geloven is een 'zien, soms, even'.

Toch heeft dat kwetsbare licht, dat 'zien soms even', ook iets heel sterks. Het doet mij denken aan de omgekeerde wereld van de Bergrede: aan een wereld waar de zachtmoedigen het land bezitten, aan een openheid en helderheid, die eenvoudig en direct barmhartig zijn. Aan onvoorwaardelijke liefde, aan leven en handelen vanuit onverdeelde goedheid. Aan 'worden als de kinderen'. En ga zo maar door. U hebt voorafgaande aan de Veertigdagentijd van alles gehoord uit die wonderlijke Bergrede van Jezus. Misschien herinnert u zich nog de uitdagende toespraak vorige maand van ds. J.J.Suurmond over je vijanden liefhebben, over radikale en 'onverdeelde' goedheid: het gaat om echte, onvoorwaardelijke liefde, niet om de liefde van tollenaars die alleen liefde geven als zij er ook iets voor terugkrijgen. - Ik heb een dierbare, bijna blinde vriendin. met haar 89 jaar is zij nog steeds heel pittig en ook eigenwijs. Ik lees haar regelmatig voor uit teksten over zingeving en spiritualiteit, die zij van vroeger kent en nog eens wil horen, en dan hebben we boeiende gesprekken. Met haar heb ik de toespraak van Jean Jacques Suurmond beluisterd, en zij zei na

afloop: 'Ik word er boos van. Dat is allemaal veel te hoog gegrepen, die Bergrede. Jézus heeft er wel naar geleefd, maar dat kun je van óns, gewone mensen, niet eisen.'

Ik zelf zie die radikale perspectieven van de Bergrede niet zozeer als iets dwingend, en ook niet zozeer als iets wat me naar beneden haalt omdat het mij met mijn neus op mijn tekortkomingen drukt. Ik zie het eerder als een bevrijdend perspectief. Er worden in de Bergrede inzichten en uitzichten verwoord, die je soms, in begenadigde ogenblikken, kunnen toe-vallen. Af en toe overkomt je iets, waarin je de waarheid van Jezus' woorden kunt ervaren: een moment van zachtmoedige openheid, van barmhartige ontferming, van onbaatzuchtige liefde. En zulke ervaringen houden mij op de been, en wekken in mij het verlangen om de diepte van Jezus' woorden nog beter te peilen, en Hem nog meer te volgen. Niet als een eigen prestatie, maar eerder als een geschenk, een genade waarvoor ik mij probeer open te stellen. Zo verstaan geven de woorden van de Bergrede mij tegelijk een mogelijkheid om niet hard en onbarmhartig om te gaan met mijn eigen schaduwkanten en dubbelheden en die van anderen.

Dat bevrijdende perspectief, dat kleine licht in ons is een innerlijke kracht, maar het is tegelijk kwetsbaar. Mijn ervaring is dat dat bevrijdende licht in mij gauw ondergesneeuwd raakt onder mijn zorgen, angsten, verlangens, boosheden, onder vijandbeelden en andere vormen van geestelijke milieuvervuiling. En daarom heeft dat kleine licht ook, wat je noemt, 'bescherming' nodig. En zo zie ik de wapenrusting uit de Efeziërsbrief opduiken. Als je goed kijkt, is veel van die wapenrusting helemaal niet zo militant, maar eerder beschermend: de gordel van de waarheid, het harnas van de gerechtigheid om je borst, de helm van heil en heelheid om je hoofd, het schild van geloof en vertrouwen dat je beschermt tegen de brandende pijlen van de boze. De beelden zijn voor een deel afkomstig uit Jesaja (59) en het boek Wijsheid (5).

Wat ik mooi vind, is het verband van de wapenrusting met je lijf. - Ik heb gehoord van een priester van de Christengemeenschap, die zich met elk in de tekst genoemd onderdeel van zijn lijf telkens een week lang meditatief heeft ingeleefd in het betreffende deel van de wapenrusting. Hij stond er mee op en ging er mee naar bed. Het had hem veel gedaan. Om een idee te geven:

Om je lendenen, je buijk, de zetel van allerlei emoties (onderbuikgevoelens, maar ook begaan-zijn met anderen, compassie) bij elkaar te houden, helder en standvastig: de gordel van waarheid, ook waarachtigheid. Waarheid niet als pantser maar als soepele en toch stevige gordel. - Je borst, je hart en je moed, omhuld door gerechtigheid: omhuld door verlangen naar het Koninkrijk van God waarin recht gedaan wordt aan mensen. - Om je hoofd de helm van heil en heelheid: je gedachten van heil, heelheid en bevrijding behoedend: er op lettend dat niet gedachten van onheil, verdeeldheid en onvrijheid je bewustzijn gaan beheersen. - Geloof en vertrouwen als een groot schild, dat de vurige pijlen tegenhoudt, die vernietigende begeerte en woede in je kunnen ontsteken. [vgl. 'Licht, kind in mij.....']

En nu volgen wat meer actieve onderdelen van de wapenrusting: Als je dat schild aan je linker arm hebt, dan kun je in je rechterhand het zwaard van de Geest hebben, dat is het woord van God. Volgens de Hebreënbrief (4:12) is dat woord 'scherper dan een tweesnijdend zwaard... Het ontleedt de bedoelingen en gedachten van het hart.' Het woord van de Schrift leert je goed te onderscheiden, in jezelf, om je heen. - Wat mij erg aanspreekt, is het beeld (uit Jes. 52:7) van je voeten, geschoeid met inzet voor de Blijde Boodschap van Vrede, een boodschap met woorden en daden. En eigenlijk hoort bij die Vrede ook Gerechtigheid. Kortom, het gaat hier om de inzet voor het Koninkrijk van God, om met eigen ogen God te zien in zijn Koninkrijk. - Met zulk een 'wapenrusting' kun je in Gods kracht stevig staan, waakzaam, en je kunt er ook mee uit de voeten, tegen de doodskrachten van vijandschap en verdeeldheid in, die al door Christus's 'onverdeelde' liefde zijn overwonnen aan het kruis. Het kruis dat hij in het mozaïek van Ravenna als zijn enige wapen draagt, met in zijn hand het boek waarin geschreven staat: 'Ik ben de weg, de waarheid en het leven'. Wij mogen Hem volgen, Hem achterna... - Mogen wij er naar toe groeien, te worden zoals Hij, - in de woorden van de Psalm 24 vrij (Oosterhuis) die wij straks gaan zingen:

*'Mensen met harten onverdeeld, - afgekeerden van schijn en leugen,
mensen onkreukbaar, met licht geladen, - die doen het goede dat moet gedaan,
dat slag dat vraagt en vecht om Hem, - dat Hem wil zien met eigen ogen.'*

Bruno Nagel

Gelezen: Efeziërs 6: 10-20